

Prof. Dr. Musa Yıldız

Hikmet ve Mânâ-4

Garip, fakîr, yetimleri, sevip sevindiresin.
Bedenini parçalayıp, yoluna kurban veresin.
Misâfirine, yoksula, candan ikrâm edesin,
Hakk'ın emrini işitip, bu sözleri dedim ben.

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri (v.1166) ölümsüz eseri *Dîvân-ı Hikmet*'in birinci hikmetinin on dördüncü dörtlüğüne, "garip, fakîr, yetim" kelimeleri ile başlar. Bu sıralama öylesine yapılmış bir sıralama değildir; tasavvufta Hakk'a giden yol, halkın kalbinden geçer. Çünkü kırık gönül, ilâhî tecellînin en hassas mekânıdır.

Kur'an'da bu hassâsiyet şu şekilde vurgulanır:

"Öyleyse sakın yetimi ezme!" (Duhâ, 93/9)

Tasavvuf büyükleri "gönül yıkmak Kâbe yıkmaktan beterdîr" derken, bu ilâhî ikâzın ahlâkî ufkunu genişletmişlerdir. Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin "sevindiresin" ifâdesi, sâdece yardım etmeyi değil; gönü tâmir etmeyi, kalpte sevinç inşâ etmeyi emreder.

Nitekim Peygamber (sav) Efendimiz:

"Bir mü'mini sevindirmek en fazîletli amellerdendir." buyurarak bu inceliği açıkça ortaya koymuştur.

İnfak sâdece artanı vermek değil, sevdiğinden vazgeçebilmek, sevdiğini paylaşabilmektir. Bu da doğrudan nefsin terbiyesiyle ilgilidir.

"Kendileri ihtiyaç içinde olsalar bile, onları (başkalarını) kendilerine tercih ederler." (Haşr, 59/9)

Bu âyet, Hoca Ahmed Yesevî'nin bu dörtlüğündeki fedâkârlığın Kur'an'daki en net karşılığıdır. Burada, "îsâr" ahlâkî söz konusudur. Îsâr ahlâkı, kendinden vererek başkasını yaşatmaktır.

"Bedenini parçalayıp kurban vermek" ifâdesi, tasavvufî olarak **fenâ fillâh** mertebesine işâret eder. Yâni kulun benliğini eriterek Allâh'ın rızasında yok olması demektir.

Bu hâl, Hz. İbrâhîm'in (as) kurban kıssasında sembolleşir. Kurbân edilen aslında beden değil; nefsin en değerli bağıdır.

Kur'an'da bu hakikat şöyle ifâde edilir:

"Onların ne etleri ne de kanları Allâh'a ulaşır; O'na ulaşan yalnızca sizin takvânızdır." (Hac, 22/37)

Dolayısıyla Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin kurban anlayışı, şekil değil; hakikat merkezlidir.

"Candan ikram" ifâdesi, İslâm ahlâkında ihsan mertebesine işâret eder. Yâni sâdece vermek değil, severek ve hissederek vermektir. İhsan mertebesi, Cibrîl hadîsinde: "Allâh'a onu görüyormuşsun gibi kulluk etmendir. Sen onu görmüyorsan da O seni mutlakâ görüyor" şeklinde târif edilmiştir.

Peygamber (sav) Efendimiz:

"İnsanların en hayırlısı, insanlara en faydalı olandır." buyurur.

Bu hadis, Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin hizmet anlayışını özetler mâhiyettedir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta şudur: İkrâm, sâdece maddî olan değildir; tebessüm, ilgi, şefkat de birer ikramdır.

Misâfirin bereketiyle ilgili Peygamber (sav) Efendimiz'in hayâtından şu kesit de oldukça anlamlıdır:

Bir gün Peygamber (sav) Efendimiz'e bir sahâbî eşinden şikâyet gelir.

"Benim eşim misâfiri sevmiyor. Bana ne gibi tavsiyede bulunursunuz?" der.

Efendimiz (sav):

"Yarın size misâfir olacağım. Eşin, ben içeri girerken de baksın, çıkarırken de baksın" der.

Sahâbî eşine Peygamber (sav) Efendimiz'in geleceğini müjdeliler. Eşi çok sevinir. Yalnız dışarıdan içeri girerken de çıkarken de bakmasını söyler ve hazırlıklarını yapar.

Ertesi gün olur. Peygamber (sav) Efendimiz gelirken pencereden bakınca bir de ne görsün! Efendimiz gümüşten tepsi içinde, cennetten çeşit çeşit yiyecekleri de berâberinde getirmiş.

Peygamber (sav) Efendimiz'i bir sevinç içinde ağırladıktan sonra, Peygamber (sav) Efendimiz tekrar yola koyulmuş. Sahâbînin eşi tekrar pencereden bakmış. Bir de ne görsün! Getirdiği tepsinin içinde yılanlar, çıyanlar, akrepler, böcekler doldurmuş geri gidiyor. Hemen eşine seslenmiş. Korku içinde anlatmış. Eşi koşarak Efendimiz'in yanına sormaya gitmiş. Peygamber (sav) Efendimiz bu durum karşısında:

"Eşine anlat. Misâfirin güzelliği, yiyeceklerle ikramlarla bereketle gelir ve evden giderken bütün kötülükleri alır ve götürür. Tepside gördüğü kötülükler, günahlar, kavgalar, dövüşler, böcekler, yı-

lanlar, çıyanlar misâfir ile çıkar ve gider. Eve ise, huzur ve bereket gelir. Misâfir gelmeyen evde kavgâ, dövüş, huzursuzluk, bereketsizlik ve fakîrlik baş gösterir."

Hanımlarımız Yüce Allâh'ın (cc) bizlere birer emânetleridir. Onlar evlerimize misâfir geldiğinde, bizim yüzümüzü ağartmak ve bizleri mahcûp etmemek için, ellerinden gelen bütün gayretleri göstermektedir. Allah (cc) onlardan razı olsun.

Misâfir ağırlama konusunda bazı hanımlar birbirleriyle âdetâ yarışa girerek, kendilerine sunulanlara kıyasla, ağırlık ve çeşitçe benzer ikramlarda

bulunmak ya da daha fazlasını ikrâm etmek gayreti içindeler. Ne yazık ki bu hâl zamanla misâfir çağırmayı gözde büyütmeyi, bu güzelim fazilete soğuk bakmayı berâberinde getirebilmektedir. O yüzden her şeyde olduğu gibi, misâfir ağırlamada da orta yolu tâkip etmek doğru olacaktır.

Bu mânâda "Misâfir umduğunu değil, bulduğunu yer." atasözümüz bize ne güzel ders verir. Bu atasözümüz aynı zamanda Anadolu İrfânının da güzel bir ifâdesi mâhiyetindedir.

"Hakk'ın emrini işitip" ifâdesi, Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin sözlerinin vahiy terbiyesinden bes-

lendiğini gösterir. Bu, tasavvufta "silsile-i sâdât-ı kirâm"ın ve sahîh irşâdın temelidir.

Kur'ân'da mü'minlerin bu duyarlılığı şöyle anlatılır:

"İşittik ve itâat ettik." (Bakara, 2/285)

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin hikmeti de bu teslimiyetin sözlü bir tezâhürü mâhiyetindedir.

Bu dörtlükte dikkat çeken en önemli noktalar-dan biri şudur:

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri, seyr u sülûkü zühde dayalı bir inzivâyâ değil, aktif bir hizmet hayâtına bağlar.

Yâni:

• Dervişlik, dağa çekilmek değil; halkın içine karışmaktır.

• Zikir, sâdece dil ile değil; kâinattaki bütün varlıklara iyilik ile de yapılır.

• Riyâzet, sâdece aç kalmak değil; başkasını da doyurmaktır.

Bu yönüyle Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin öğretisi, Türk-İslâm medeniyetinde "Alperen" tipini doğurmuştur. Alperen'in kelime anlamı, alp (yiğit), eren (derviş/ermiş), "yiğit derviş/ermiş" demektir. Alperen, Türk kültüründe Allah (cc) ve Peygamber (sav) yolunda savaşan mücâhidleri simgeleyen ideal bir karakteri temsil eder. Alperen hem gönül eri, hem de aynı zamanda hizmet insanıdır. Alperen hem bileği kuvvetli hem gönlü zengin idealist kişi demektir. Bugün bu Alperenlere ne kadar ihtiyacımız olduğu âşikârdır.

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin yetiştirdiği talebeler için şu ifâde kullanılmıştır: "Onlar, Türkistan'dan Anadolu'nun ortalarına fırlatılmış kor parçalarıdır."

Gittikleri yerlerde henüz İslâmlaşmamış Türkleri ve Gayri Müslim tebaayı, Türklüğün cihanîrlik duyguları ve İslâmiyet'in faziletleri ile aydınlatıp Müslüman Türk'ün ezeli ve ebedî ülküsü, "İlâ-yı Kelimetullah (Allah adını yüceltmek) için Nizâm-ı Âlem (Âleme nizam vermek) Ülküsünü" canlı tutmuşlardır.

Sultan Fatih (v.1481), hocası Akşemseddin Hazretleri'nin (v.1459) önünde diz çöküp, Hakk dîvânına durmayı sarayında oturmaya yeğ tuttuğu, fetih sabahı binlerce askerine ve komutanına imâm olup, zafer namazı kıldırıldığı içindir ki Devletli Alperenlerdendir. Yavuz Sultan Selim (v.1520), kendisini Hameyn'in (Mekke ve Medîne'nin) hâkimi ilân etmek isteyenlere, "Hayır, Hameyn'in hâdimiyim" diyerek Alperen olduğunu beyân etmiştir.

Netîce-i Kelâm, Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri bu dörtlüğünde, insanı kemâle erdirecek üç temel esâsı ortaya koyar. Bunlar:

1. Gönül yapmak (şefkat),

2. Kendinden vermek (îsâr),

3. Samîmiyetle hizmet etmektir (ihsân).

Bu üçü birleştiğinde kul, sâdece iyi bir insan değil; aynı zamanda Hak katında makbûl bir kul olur.

Bu açıklamalar ışığında Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri birinci hikmetinin on dördüncü dörtlüğünde, garip, fakîr, yetimleri sevip sevindirmeyi, kendini parçalarcasına onların yoluna kurbân olmayı, misâfire, yoksula candan ikrâm etmeyi teşvîk etmekte ve Yüce Allâh'ın (cc) emrini duyarak bu sözleri dediğini ifâde etmektedir.

Günümüze Mesajı

Bugün insanlık büyük bir "kalp yorgunluğu" yaşamaktadır. Maddî imkânlar artmış; maalesef buna paralel olarak merhamet azalmıştır.

Hoca Ahmed Yesevî Hazretleri'nin çağrısı bu noktada son derece günceldir:

• Paylaş ki çoğalsın.

• Sevindir ki huzur bulasın.

• Vazgeç ki var olasın.

Unutulmamalıdır ki:

Bir kalbi diriltmek, bir dünyâyı diriltmek gibidir.

Nitekim hayat rehberimiz Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyurulmaktadır:

"Kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur." (Mâide, 5/32)

Bugün belki bir insanın hayâtını kurtaramayabiliriz; ama bir insanın kalbini kurtarabiliriz. Bazen bu, daha büyük bir diriliştir.

Allah (cc) bizlere garip, fakîr, yetimleri sevmeyi ve sevindirmeyi, misâfirlere ve yoksullara cân u gönülden ikrâm etmeyi, O'nun emirlerini işitip her dâim tatbîk edebilmeyi nasîp eylesin. Âmîn!..